

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

*А.В.Ключник, кандидат економічних наук
Миколаївський державний аграрний університет*

Розглянуто актуальні питання, пов'язані з особливостями формування ефективної кредитної політики в аграрному секторі економіки України, в тому числі і Миколаївської області. Запропоновано шляхи їх вирішення.

Рассмотрены актуальные вопросы, связанные с особенностями формирования эффективной кредитной политики в аграрном секторе экономики Украины, в том числе и в Николаевской области. Предложены пути их решения.

Постановка проблеми. Одне з основних джерел фінансових ресурсів — кредитне забезпечення, необхідність якого в аграрному виробництві посилюється особливостями останнього, що призводить до існування значного розриву між надходженням коштів та їх витрачанням. Ураховуючи, що кредитування сільського господарства — ризикований бізнес, аграрний сектор є непривабливим для вкладання коштів.

Аналіз останніх досліджень. Необхідно вказати, що проблемами кредитної політики в аграрному секторі займається значна частка учених-економістів, серед яких: О.Є.Гудзь, П.К.Канівський, Г.І.Пиріг, І.І.Червен, І.П.Шиндирук та інші. Проте все ж ряд проблем залишається не до кінця вирішеними. До них насамперед належить визначення шляхів формування ефективної кредитної політики окремого регіонального АПК.

Постановка завдання. Проаналізувати стан кредитної політики в аграрному секторі економіки Миколаївської області та визначити шляхи її ефективного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Частка кредитів комерційних банків у загальній структурі кредитування поки що залишається дуже низькою. Правда, сьогодні банки вже потрохи починають довіряти аграрним підприємцям і розробляють особливі умови

кредитування для них. Наприклад, Райффайзен банк Аваль для придбання сільськогосподарської техніки та інвентарю вітчизняних і закордонних виробників пропонує наступні умови кредитування: власний внесок — не менше, ніж 20% від вартості нової і не менше 30% — на техніку, що була у користуванні; заставою виступає сама придбана техніка; термін кредитування — до 3 років; валюта кредитування — гривня, долари США та євро; відсоткова ставка встановлюється індивідуально залежно від фінансового статусу господарства.

На жаль, кредитні програми банків розраховані переважно на короткостроковий термін. Проте, за результатами проведених досліджень Інституту сільського розвитку, близько 64% сільськогосподарських підприємств України мають потребу в довгострокових кредитах, 16% — в середньострокових і лише 10% — у короткострокових [1]. Виходячи з вказаного, в Україні необхідно значно збільшити розміри насамперед довгострокових кредитів, які є вкрай необхідними сільгосптоваровиробникам.

В Україні необхідно розширити застосування системи складських розписок, які дають агротоваровиробникам можливість поліпшення доступу до кредитів. При їх застосуванні в якості застави використовується вироблена ними продукція.

Говорячи про застосувану в останні роки часткову компенсацію кредитних ставок комерційних банків, необхідно вказати, що її доцільно значно збільшити і забезпечити своєчасність її надання. Для стимулювання розвитку тваринництва необхідно збільшувати застосування пільгових (2%-х) ставок по кредитах (як це було раніше) й за умовою, якщо сільгосптоваровиробник продав у звітному році більш ніж 100 тонн м'яса. Крім того, в межах кожного окремого адміністративного району, на наш погляд, доцільно було б встановлювати пільгові відсотки по короткострокових кредитах. При цьому при досягненні підприємством середньорайонного рівня урожайності конкретної сільгоспкультури та продуктивності тварин слід брати відсоток, який за своїм розміром нижчий середньорайонного.

При формуванні кредитної політики в аграрному секторі Укра-

їни можна скористатися і досвідом Канади. Для фермерів цієї країни встановлено пільгове кредитування, суть якого полягає в тому, що фермери з річним доходом від 100 до 250 тис. канадських доларів платять податок у розмірі 14% від одержаної суми доходу. Певну роль у забезпеченні стабільності фермерських господарств відіграє і діючий тут Закон “Про фермерську заборгованість”, який передбачає створення в кожній провінції спеціальних рад для регулювання розрахунків між економічно слабкими фермерськими господарствами та їх кредиторами [2].

Потребують збільшення суми кредитів, що надаються Аграрним фондом, які мають наступні переваги: відсоткова ставка за користування бюджетною позикою менша банківської у 2 рази; заставою є зерно; менша кількість документів (у порівнянні з вимогами комерційних банків) при наданні кредитів; сільгосптоваровиробник при оформленні зерна під заставу для отримання бюджетної позики залишається його власником і може реалізовувати його за умови вигідної цінової пропозиції будь-коли; відсоток за користування бюджетною позикою сплачується не щомісяця, а одночасно з її погашенням. Станом на 20.06.2006 р. 33 господарства з 12 районів Миколаївщини виявили бажання співпрацювати з Миколаївським регіональним відділенням Аграрного фонду. При цьому 25 з них (із 7 районів) отримали бюджетні позики під заставу зерна.

На наш погляд, за схемою заставних закупівель можуть працювати і такі елеватори Миколаївщини, як: ВАТ “Березнегуватський елеватор”, ЗАТ “Веселинівське ЗПП”, ДАК “Хліб України” ДП “Врадіївський елеватор”, ВАТ “Миколаївський елеватор”, ВАТ “Людмилівський елеватор”, ВАТ “Кам’яномостівське ХПП”, ДАК “Хліб України” ДП “Новополтавський елеватор”, ДП “Хлібна база № 76”.

Одним із відносно нових видів банківських послуг є кредитування в формі овердрафту. Останній являє собою короткостроковий кредит, що надається платоспроможному клієнтові в межах визначеної суми (ліміту) після застосування ним платіжних інструментів на суму, яка перевищує залишок та поточні надходження

коштів на цей рахунок. Нині все більшої актуальності набуває і товарний кредит, який передбачає передачу права власності на товари (виконані роботи, надані послуги) покупцеві (замовнику) в момент підписання договору або фізичного одержання товарів (робіт, послуг) незалежно від часу погашення заборгованості. При такому підході покупець має можливість оплатити пізніше або погасити його вартість частинами протягом визначеного строку. При цьому вдаються до оформлення векселів. Застосування такого кредиту дає змогу сільськогосподарським підприємствам налагоджувати своє виробництво й взаємозв'язки за допомогою відстрочки платежу без залучення банківської позики і без розголошення своїх тимчасових фінансових проблем.

На наш погляд, на увагу заслуговує досвід США з використанням механізму кредитування готової продукції. При застосуванні цього методу федеральний уряд бере на зберігання частину урожаю фермерів, що здійснюється через корпорацію товарного кредиту, яка є складовою Міністерства сільського господарства. Зерно фермерів зберігається безкоштовно, а під його вартість надається позика. Хоча ціна, за якою оцінюється продукція, що приймається на зберігання і під яку надається кредит, нижча ринкової, але вона гарантована і під неї надається фермеру час для реалізації своєї продукції за вищими цінами. І тільки тоді, коли він не зміг це зробити, продукція вважається закупленою державою. Отже, держава є гарантом отримання фермером необхідних для нормального функціонування доходів. Товарний кредит застосовується і в Латвії, де функцію кредитора взяв на себе державний концерн, що замається виробництвом хліба та інших продуктів з борошна. Він надає сільськогосподарським товаровиробникам пільгові кредити (2% річних) під заставу зерна. Максимальний розмір кредиту обмежується половиною вартості зерна, яке товаровиробник зобов'язується поставити концерну [3]. Аналогічний механізм взаємодії держави із сільськогосподарськими товаровиробниками доцільно запровадити і в Україні, в чому з Міністерством аграрної політики активну роль повинен відігравати спеціальний аграрний банк.

У сучасних скрутних фінансових умовах, в яких знаходиться більшість сільськогосподарських підприємств, важливим фактором їх підтримки є лізинг, який має помітні переваги у порівнянні з кредитом. Деяке уявлення про це, зокрема, надає проведене нами порівняння придбання трактора ХТЗ-17221 вартістю 250650 грн. на умовах фінансового лізингу — з одного боку та залучення кредитів — з другого, результати якого наведено в таблиці.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика застосування лізингу та кредиту при придбанні трактора ХТЗ-17221 вартістю 250650 грн.

Ознаки	Варіанти придбання техніки	
	лізинг	за рахунок кредиту банку
Пошук постачальника техніки	Пошук здійснюється лізингодавцем	Кредитор не займається пошуком постачальника
Термін договору, років	5-7	не менше 5
Забезпечення (застава)	150 % вартості техніки	200 % вартості техніки
Відсоткова ставка	1,9 % річних від залишкової вартості техніки	не менше 18 % річних
Кратність платежів	Два рази на рік (що менше обтяжує грошовий потік господарства)	Щомісячна сплата відсотків з наростанням суми платежу на кінець терміну користування кредитом
Сума загального платежу	285741 грн. за 5 років	295767 грн. за 1 рік

Як видно з таблиці, одержувач техніки за лізингом має досить значні переваги: по-перше, він звільнений від пошуку її постачальника; по-друге, на 50% меншим є розмір застави для одержання необхідних коштів; по-третє, меншою (в 9,5 рази) є і відсоткова ставка річних; по-четверте, завдяки різниці в кратності платежів (2 рази в рік — за лізингом, і 12 разів — за кредитом) господарство одержує можливість для застосування вивільнених таким чином коштів на інші цілі.

У результаті всіх вказаних переваг підприємство одержує можливість сплатити на 10026 грн. меншу суму коштів за трактор

ХТЗ-17221. До того ж і цю суму воно сплачуватиме протягом не одного року, а п'яти. Що, звичайно ж, значно легше. Цей приклад доказує необхідність розширення застосування лізингу в аграрному секторі економіки країни.

На наш погляд, мають знайти економічно обґрунтоване місце в галузі АПК і факторингові операції, які можуть поліпшити стан кредитно-розрахункових відносин, забезпечити ефективний оборот векселів та сприяти розширенню кредитного забезпечення сільсько-господарських товаровиробників одночасно з удосконаленням розрахунків з покупцями їх продукції та постачальниками матеріально-технічних ресурсів.

Висновки. Система кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників України, в тому числі і Миколаївської області, на наш погляд, повинна передбачати:

- запровадження механізмів бюджетного стимулювання, надання середньо- та довгострокових кредитів сільськогосподарським підприємствам комерційними банками та іншими фінансовими структурами;
- застосування тендерної форми обслуговування бюджетних кредитів;
- впровадження в аграрну сферу іпотечного кредитування;
- створення системи аграрних банків, які матимуть право на здійснення державної фінансової політики в АПК;
- розширення повноважень і функцій кредитних кооперативів із залученням фінансових ресурсів фізичних та юридичних осіб;
- поширення інформації щодо кредитних послуг для агропромислового комплексу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гудзь О.Є. Забезпечення сільськогосподарських підприємств кредитними ресурсами // Економіка АПК. – 2003. – № 1. – С. 86-90.
2. Канівський П.К. Тенденції розвитку фермерства в країнах з ринковою економікою // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2005. – № 3. – С. 8-17.
3. Пиріг Г.І. Удосконалення кредитних відносин в аграрному секторі економіки // Економіка АПК. – 2004. – № 1. – С. 106-109.